

2020-04-02
S2020/02828/FS (delvis)

Socialdepartementet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Box 6070
102 31 Stockholm

Uppdrag att följa upp patientlagens genomslag

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att följa upp patientlagens genomslag.

Uppdraget innebär att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska analysera patientlagens efterlevnad, analysera patienters inställning till de valmöjligheter som följer av lagen, samt analysera vad individers möjlighet att välja utförare av offentligt finansierad öppen vård har inneburit för hälso- och sjukvården. I uppdraget ingår det även att redogöra för exempel på andra pågående insatser som myndigheter, huvudmän och vårdgivare har tagit initiativ till och som syftar till att stärka patientens ställning i svensk hälso- och sjukvård.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska dessutom ge förslag på hur patientens ställning kan stärkas ytterligare, med utgångspunkt i principen vård efter behov.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska samverka med berörda aktörer på området.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys får disponera 2 500 000 kronor för uppdraget under 2020. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagspost 15 Säkrare och effektivare hälso- och sjukvård. Kammarkollegiet ska utbetala medlen engångsvis efter rekvisition från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Rekvisitionen ska hänvisa till diarienumret för detta beslut och ha inkommit senast den 1 december 2020.

Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2021.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 oktober 2021. Redovisningen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Bakgrund

Patienters möjlighet till inflytande över och delaktighet i vård och behandling är en central fråga. Patientlagen är ett viktigt led i arbetet med att åstadkomma detta. Patientlagen trädde i kraft den 1 januari 2015 och syftar till att stärka och tydliggöra patientens ställning samt att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys följde genomförandet av patientlagen under 2014–2017, vilket innebar att de resultat som myndigheten redovisade i februari 2017 baserades på knappt två år med gällande lagstiftning. Myndighetens slutsats var att varken patientens faktiska eller rättsliga ställning hade förbättrats sedan patientlagen infördes. Patienters faktiska ställning hade till och med försvagats på de områden som handlar om tillgänglighet, information och delaktighet.

Det är huvudmännens och vårdgivarnas ansvar att se till att lagstiftningen implementeras i hälso- och sjukvården. I rapporten ”Lag utan genomslag” framhöll Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att den låga kunskapsnivån om patientlagen sannolikt påverkade resultaten och att det ännu inte hade skapats tillräckliga förutsättningar inom vården för att tillämpa patientlagen och därmed stärka patientens ställning.

I tillkännagivandet (bet. 2016/17:SoU10 s. 21 f.) anger riksdagen att regeringen bör ta initiativ till en översyn av patientlagen i syfte att stärka patientens ställning.

Närmare om uppdraget

Regeringen ser behov av att följa upp om patientlagen har fått den effekt som lagen syftar till. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys får därför i uppdrag att analysera patientlagens genomslag och efterlevnad.

I uppdraget ingår det även att redogöra för exempel på andra pågående insatser som myndigheter, huvudmän och vårdgivare har tagit initiativ till och som syftar till att stärka patientens ställning i svensk hälso- och sjukvård.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska dessutom analysera patienters inställning till de valmöjligheter som följer av lagen. Det kan t.ex. handla om att:

- undersöka kännedomen om lagen hos patienter och kliniskt verksam hälso- och sjukvårdspersonal,
- följa om och hur patienternas valmöjligheter tillgodoses, samt om patienter får den information de behöver,
- undersöka vad patienter anser om de valmöjligheter som följer av lagen och orsaker till varför eller varför inte patienter använder sig av dem.

I uppdraget ingår även att analysera vad individers möjlighet att välja utförare av offentligt finansierad öppen vård har inneburit för hälso- och sjukvården i stort. Det kan t.ex. handla om att uppmärksamma frågor som rör regionernas och vårdgivarnas förändrade prioriteringsförutsättningar som en följd av det ökade ansvaret för öppen vård av patienter som kommer från andra regioner. Det kan även handla om att analysera utnyttjandet av vård hos andra vårdgivare, såväl inom som över regiongränser.

Samtliga analyser ska, när möjligt, uppmärksamma eventuella skillnader mellan kvinnor och män, utrikes och inrikes födda och personer med olika utbildningsbakgrund.

I uppdraget ingår även att ge förslag på hur patientens ställning kan stärkas ytterligare. Eventuella för- och nackdelar med förslagen ska beskrivas.

Med hänsyn till den pågående covid-19-pandemin ska arbetet med uppdraget i största möjliga mån utföras så att det inte medför något större merarbete för hälso- och sjukvården.

Regeringen avser även att avsätta medel för 2021.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Sara Tunlid

Kopia till

Finansdepartementet, Budgetavdelningen
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Socialutskottet
Kammarkollegiet
Socialstyrelsen
Sveriges Kommuner och Regioner